

Sadonkorjuun välineet – Orsikehikko

Sadonkorjuu on aika, jolloin omavaraistaloudessa tulee käyttöön eniten työvälineitä samaan aikaan. Lyhyessä ajassa joudumme käsittelemään suuria määriä juureksia ja siemeniä. Kaikilla on omat vaatimuksensa, jotta niiden säilyvyys olisi turvattu vähintään vuodeksi eteenpäin. Kasvimaan vihanneksista syömme jo loppukesästä sellaisia, jotka ovat viallisia tai jotka eivät tule kestäämään talvivarastointia. Syksyinen sää voi olla yllätyksellinen ja paras korjuuajankohta voi olla päivästä kiinni. Silloin tarvittavat välineet on oltava valmiina.

Tilaa säästäviä ratkaisuja

Pienessä hirsitalossamme tapahtuu paljon vuodenajasta riippuen. Tilaa tarvitaan sadon välivarastointiin kunnes talvella on aikaa puida herneet, viljat ja siemenet. Samaa tilaa tarvitsemme keväällä taimikasvatukseen ja muutenkin vieraiden majoittamiseen ja erilaisiin työprojekteihin. Siksi on edullista, että erilaiset työvälineet ovat mahdollisimman yleiskäyttöisiä. Erikoistyövälineitä voisi olla helposti enemmän, mutta ne vievät suhteettomasti arvokasta varastointitilaa. Katosta roikkuva orsikehikko on välttämättömyys herneiden ja viljojen kuivatuksessa syksyllä, mutta palvelee muutoinkin varastointitelineenä, jota voi muuttaa tarpeiden mukaan.

Herneet orrella

Ensimmäinen suurempi sadonkorjuun hetki on herneiden korjuu. Meillä on vuosittain herneitä noin yhden aarin verran ja se on tiheään kylvettyä. Kasvuston väliin ei pääse emmekä ehtisikään poimia sellaista palkomäärää käsin. Korjaamme hernekasvit sen sijaan kokonaisina. Nyhdämme varret maasta ja leikkaamme juuret pois. Viemme kasvuston kuivumaan talomme sadonkorjuuhuoneeseen, jossa odottaa kuivatusorsiteline. Sen käyttömahdollisuudet taloudessamme ovat niin monipuoliset, että rakennelma ansaitsee tarkemman esittelyn.

Orsikehikon rakenne

Koko kehikko roikkuu kolmesta seinään ja kattoon kiinnitetystä riu'usta. Niistä riippuu sarja kannatinpuita, joiden päällä lepäävät kuivaustason muodostavat orret. Koivusta väännetyt vitsakset pitävät huolen siitä, että kuormaa saa painaa useita satoja kiloja. Orsitasojen välit ovat noin 50 senttiä ja tasoja luodaan tarpeen mukaan lisää laittamalla orret kannatinpuiden päälle. Huoneen puolivälissä on yksi sarja kannatinpuita, joka jakaa huonetta täyttävän kuivaustilan kahteen osastoon. Orret ovat pituudeltaan hieman yli puolet huoneen pituudesta. Niiden on hyvä olla kuorittua haapaa, sillä se on sileää ja kevyttä.

Verraton vitsas

Vitsaksia väännetään nykyään vähän, mutta silti se on edelleen loistava sidonta-aine. Se kestää pitkään ulkosaitä lahoamatta sekä kovaa kuormitusta. Vitsaspuu voi olla koivu, pihlaja tai kuusi ja vitsaksenväännön tapoja on monia. Lyhyt ja mutkaton tapa on valita

tyveltä sormenpaksuinen rauduskoivutaimi, joka on kasvanut varjoisassa paikassa mahdollisimman pitkäksi, suoraksi ja haarautumattomaksi. Katkaisen taimen vasta vääntämisen jälkeen tyvestään. Notkistan sitä taivuttamalla sitä eri suuntiin. Vääntämisen aloitan alhaalta kiertämällä vesan oman akselinsa ympäri. Se vaati näppivoimaa kunnes puun säikeet irtoavat toisistaan ja vesaan syntyy pitkittäisiä halkeamia. Kiertämistä jatketaan yhdistettynä jatkuvaan pehmeään taivutteluun, jolloin pitkittäishalkeamat etenevät koko koivua pitkin latvaan saakka. Tätä on syytä harjoitella ensin ohuilla koivuilla. Jätän vääntämisen ajaksi verson sivuoksat leikkaamatta, sillä niiden leikkauskohdista saattaa päästä alkuun vitsasta pilaava irtosäle. Hyvällä vitsaksella voi tehdä solmun ilman että puu katkeaa. Orsikehikkoa varten punoin vitsaksista pitkänomaisia lenkkejä, jotka pitelevät orsien kannatinpuita. Jotta kannatinpuut roikkuvat vaakasuorassa, on vitsaslenkkien oltava samankokoisia. Saadakseni samankokoisia lenkkejä löin maahan kaksi tolppaa määrätisyyteen toisistaan. Niiden ympärille kiedo in tuoret vitsakset lenkeiksi ja jätin ne kuivumaan.

Ei vie paljon tilaa

Herneiden kuivattamiseen kuluu noin 2-3 viikkoa. Sisätiloissa pystymme pitämään hiiristä aiheutuvan hävikin pienenä, sillä herneet ovat hiirten herkkua. Ulkorakennuksissa hiirten pääsyn estäminen herneisiin on lähes mahdotonta. Talvella puimme herneet ja kehikon voi sen jälkeen purkaa. Keskimmäisen sarjan kannatinpuut irrotamme vitsaslenkeistä ja siirrämme seinää vasten. Orret varastoimme huoneen katon alle ja huone on taas lähes tyhjä uuteen käyttöön.

Lasse Nordlund

Notkistaminen ja vääntämisen aloitus

Pituushalkeamien synty

Lopuksi sivuoksien katkaisu

Kuorimaton vitsas

Vitsaslenkit pitävät kannatinpuita

Herneitä, viljaa ja pellavaa kuivumassa